

УДК 658.014

Вергун А.М.

*старший викладач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну*

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В статті розглянуто сучасні підходи до формування організаційно-економічного механізму управління фінансовою безпекою підприємства, реалізація якого дозволить сформулювати стратегію подальшого розвитку в умовах ризику і невизначеності, стабілізувати стан підприємства та підвищити рівень його фінансової безпеки.

Ключові слова. Управління фінансовою безпекою, організаційно-економічний механізм, механізм управління фінансовою безпекою.

Аннотация. В статье рассмотрены современные подходы к формированию организационно-экономического механизма управления финансовой безопасностью предприятия, реализация которого позволит сформировать стратегию дальнейшего развития в условиях риска и неопределенности, стабилизировать состояние предприятия и повысить уровень его финансовой безопасности.

Ключевые слова. Управление финансовой безопасностью, организационно-экономический механизм, механизм управления финансовой безопасностью.

Abstract. In the article the modern approaches to formation of organizational and economic mechanism of financial security, the implementation of which will form the strategy of further development in conditions of risk and uncertainty, stabilize the company and improve its financial security.

Keywords. Management of financial security, organizational and economic mechanism, mechanism of financial security.

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіки підприємницька діяльність в Україні здійснюється в умовах невизначеності, ризиковості та високої динамічності економічного середовища. Особливо гостро це відчувається у період загострення проявів політичної, економічної, соціальної та фінансової криз, оскільки саме в цей час виникає невпевненість в одержанні очікуваного кінцевого результату, а саме тому зростає ймовірність небезпеки, непередбачених втрат. Небезпека стає невід'ємною частиною економічних відносин та господарського механізму, котрий побудований згідно з принципами функціонування ринку.

Постановка проблеми. В сучасних умовах фінансової нестабільності та інтеграції економіки України в світовий економічний простір виникає потреба формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством.

Не зважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій по зазначеній тематиці, деякі теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою на промисловому підприємстві носять дискусійний характер і потребують поглибленого дослідження. Невирішеними залишаються проблеми забезпечення фінансової безпеки промислового підприємства в контексті стратегічного підходу. Тому нагальним завданням сьогодення є необхідність обґрунтування конкретних процедур та інструментів для розробки механізму управління фінансовою безпекою та адаптації його до умов функціонування вітчизняних промислових підприємств, зокрема підприємств легкої промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню окремих аспектів забезпечення фінансової безпеки на рівні господарюючих суб'єктів приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як О. В.Ареф'єва, М. Д. Білик, І. О.Бланк, Т. Г. Васильців, К. Горячева, М. М.Єрмошенко, С.М.Ілляшенко, Д. Ковальов, В. В. Лойко, І. П. Мойсеєнко, І. О. Тарасенко та ін.

Проблема формування механізму управління фінансовою безпекою на мікрорівні висвітлена у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних вчених [1-7], але акцент в дослідженнях і публікаціях робиться на складових функціях менеджменту. Проте, незважаючи на наявність вагомої наукової бази стосовно розвитку економіки, питання розкриття сутності організаційно-економічного механізму управління діяльністю промислових підприємств недостатньо висвітлено в наукових працях.

Постановка цілей. Під час дослідження теоретико-методологічних підходів до визначення поняття "механізм" зустрічаються різні точки зору та сучасні економічні дослідження оперують такими поняттями як "фінансовий механізм", "господарський механізм", "механізм соціально-економічного розвитку" тощо [8, 9]. При цьому, в одних випадках під механізмом розуміють сукупність станів системи, (наприклад, "фінансовий механізм" (сукупність станів фінансової системи); "механізм соціально-економічного розвитку" (сукупність соціально-економічних станів господарської системи)), в інших – головний елемент розвитку (головний елемент структури системи, особливості його взаємодії з іншими елементами тощо).

Аналізуючи існуючі погляди на механізми в економіці [10-14], слід відзначити високу ступінь їх термінологічної невизначеності, що неприйнятно для об'єктивних наукових досліджень. Зазначена невизначеність категорії "механізм" не дозволяє сформуванню стандартний понятійний апарат, що вносить плутанину в процес формалізації об'єктів, знижує достовірність економічних результатів.

Порівняльний аналіз ознак поняття "механізм" дозволив виявити наступні відмінні особливості економічного механізму:

- економічний механізм не може існувати без процесу, оскільки є його складовою частиною і налаштований на виконання тільки процесних функцій;
- економічний механізм не має власного управління та знаходиться в стані очікування управління процесом;
- поєднання економічного механізму з управлінням представляє внутрішній зміст процесу, його "ноу-хау";
- економічний механізм повинен враховувати системність та синергічність взаємодії всіх елементів.

Організаційно-економічний механізм управління підприємством трактують як систему формування цілей і стимулів, які дозволяють перетворити у процесі трудової діяльності рух (динаміку) матеріальних і духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів [14-17]. Проте, в кризових умовах господарювання організаційно-економічний механізм управління підприємством є не тільки однією з умов подолання кризових явищ у реальному секторі економіки, а й необхідною передумовою його успішної діяльності. Саме тому, забезпечення фінансової безпеки на підприємстві потребує побудови саме організаційно-економічного механізму.

Виклад основного матеріалу. В реальному секторі економіки тривалі терміни реалізації проектів, недостатній обсяг інвестицій, низька оборотність і окупність основних виробничих засобів, недостатній рівень економічної грамотності адміністративно-управлінського персоналу перешкоджають впровадженню в практику менеджменту концепції управління фінансовою безпекою. В свою чергу, це призводить до неефективного управління фінансовими потоками, нехтування перевагами прогнозування результатів фінансово-господарської діяльності, неефективного стратегічного планування розвитку підприємства, в результаті чого виникає ілюзія нерозв'язності проблеми стійкого розвитку й економічної заможності підприємства. Вихід з цієї ситуації вбачається у розробці дієвого механізму управління фінансовою безпекою підприємств з урахуванням властивих цим підприємствам умов господарювання.

При побудові організаційно-економічного механізму управління фінансовою безпекою підприємства необхідно враховувати специфіку підприємства (структуру, напрям діяльності, розмірні показники, стратегію розвитку), умови функціонування підприємства (зовнішнє та внутрішнє середовище), функції та методи управління; планування та розробку стратегії і рішень, інструменти та критерії ефективності існуючих форм організації управління.

Враховуючи зазначене, мета підприємства редукується в принципи побудови та функціонування механізму управління фінансовою безпекою підприємства, а безумовне їх дотримання є передумовою створення і ефективної діяльності системи управління фінансовою безпекою.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє [18]:

- 1) забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;
- 2) забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;

3) ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;

4) самостійно розробляти та впроваджувати стратегію фінансової безпеки;

5) забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства;

6) забезпечувати достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень;

7) забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Формування механізму управління фінансовою безпекою спрямоване на визначення принципів, методів та інструментів досягнення кінцевої цілі діяльності підприємства – забезпечення фінансової безпеки в довгостроковій перспективі як основи його стійкого розвитку.

З вище означеного можна зробити висновок, що механізм управління фінансовою безпекою повинен мати наступні характеристики: за характером інтересів і завдань він є організаційно-економічним; за рівнем функціонування – реалізується на рівні підприємства; за способом реалізації є інструментом забезпечення високого рівня фінансової безпеки в довгостроковій перспективі; має ознаки системності та синергічності взаємодії всіх елементів.

Формалізація механізму управління фінансовою безпекою на промислових підприємствах передбачає визначення напрямів взаємодії основних елементів та характеристику їх основних управлінських функцій (рис. 1).

Оскільки функціонування суб'єктів господарювання та формування їх фінансової безпеки повністю залежить від сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, одним з основних елементів механізму управління фінансовою безпекою є інформація про зовнішнє та внутрішнє середовище, яку можна отримати в процесі моніторингу.

У зв'язку з тим, що на процес управління фінансовою безпекою впливають зовнішні та внутрішні фактори, виокремлюють зовнішніх та внутрішніх суб'єктів управління фінансовою безпекою підприємства. Внутрішніми суб'єктами управління фінансовою безпекою підприємства можуть бути: Рада з безпеки підприємства; керівник підприємства; власник підприємства, керівник служби фінансової безпеки; служба (відділ) фінансової безпеки; працівники служби фінансової безпеки, фінансово-економічний відділ; маркетинговий відділ, юридичний відділ. Зовнішніми суб'єктами управління фінансовою безпекою підприємства виступають: органи державної влади та управління, правоохоронні органи, суб'єкти недержавної системи безпеки, партнери з бізнесу, консалтингові фірми, колекторські компанії, банківські установи, страхові та аудиторські компанії, державна фіскальна служба.

Об'єктом управління в механізмі є фінансова безпека промислового підприємства, яка включає компоненти складових фінансової безпеки діяльності підприємства та спрямовується на досягнення поставлених цілей.

Як і будь-яке управління, управління фінансовою безпекою має здійснюватися за певними правилами (принципами) з використанням відповідних методів управління.

З позицій процесно-функціонального підходу, управління фінансовою безпекою можна визначити як поетапний, безперервний процес виконання управлінських функцій: моніторингу, планування, організації, мотивації та контролю.

Необхідно відзначити, що відповідно до процесного підходу, управління є не просто набором певних функцій, а поетапним процесом їх виконання, отже виникає необхідність у формуванні алгоритму процесу управління фінансовою безпекою (рис. 2).

На кожному з етапів використовуються свої методи управління фінансовою безпекою. Результати кожного етапу стають вихідними даними для наступних етапів, створюючи систему прийняття рішень зі зворотним зв'язком. Така система забезпечує максимально швидке досягнення цілей, оскільки інформація, одержана на кожному з етапів, дозволяє регулювати методи та обрати інструменти впливу на небезпеку для підприємства.

Висновки. Таким чином, в основі механізму управління фінансовою безпекою, знаходиться системне поєднання певних інструментів, методів, важелів та інформаційно-аналітичного забезпечення, створених на базі принципів забезпечення фінансової безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також виробляються суб'єктами управління фінансової безпеки підприємства для досягнення і захисту фінансових інтересів підприємства.

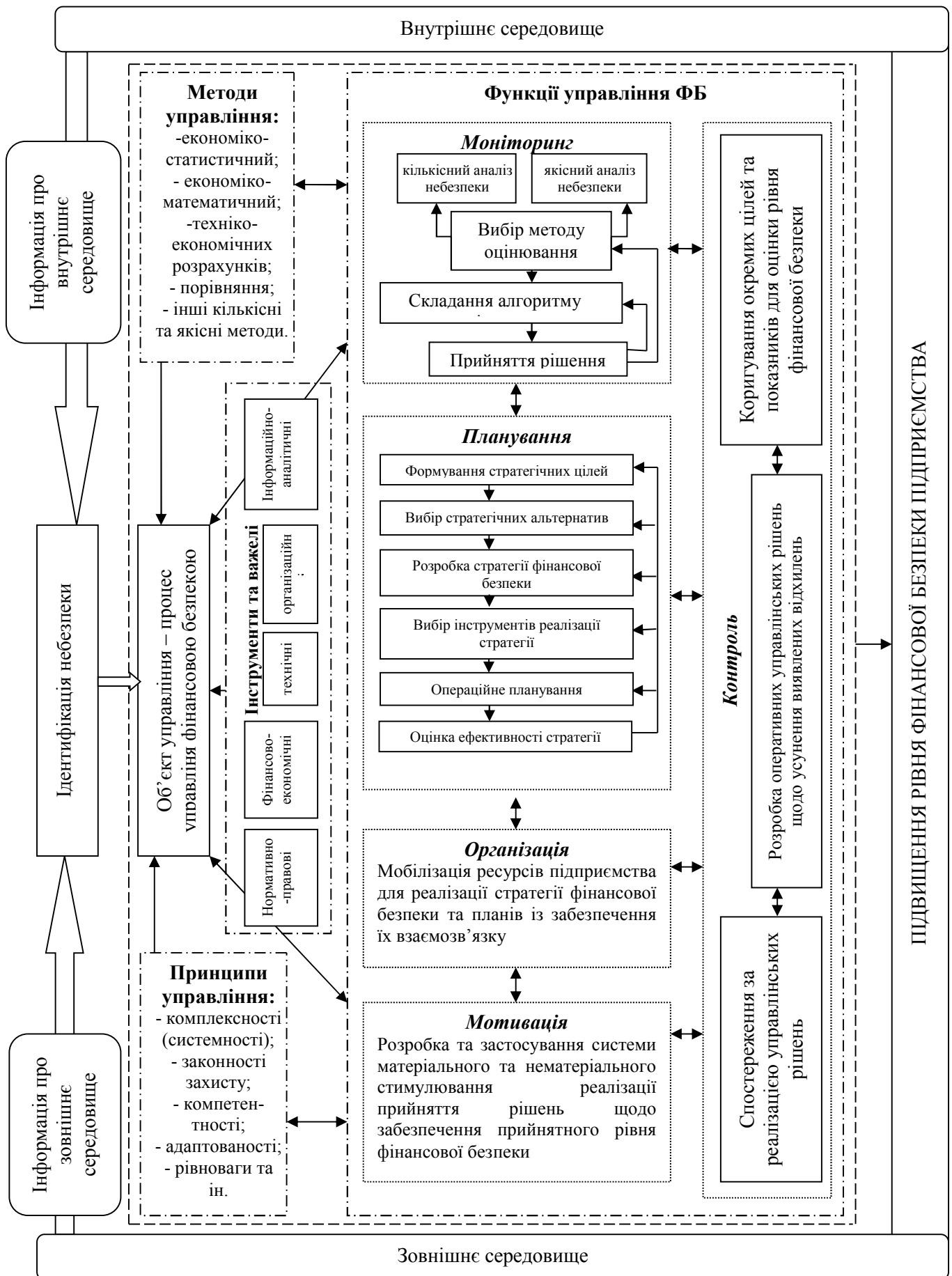

Рис. 1. Механізм управління фінансовою безпекою промислових підприємств (авторська розробка).

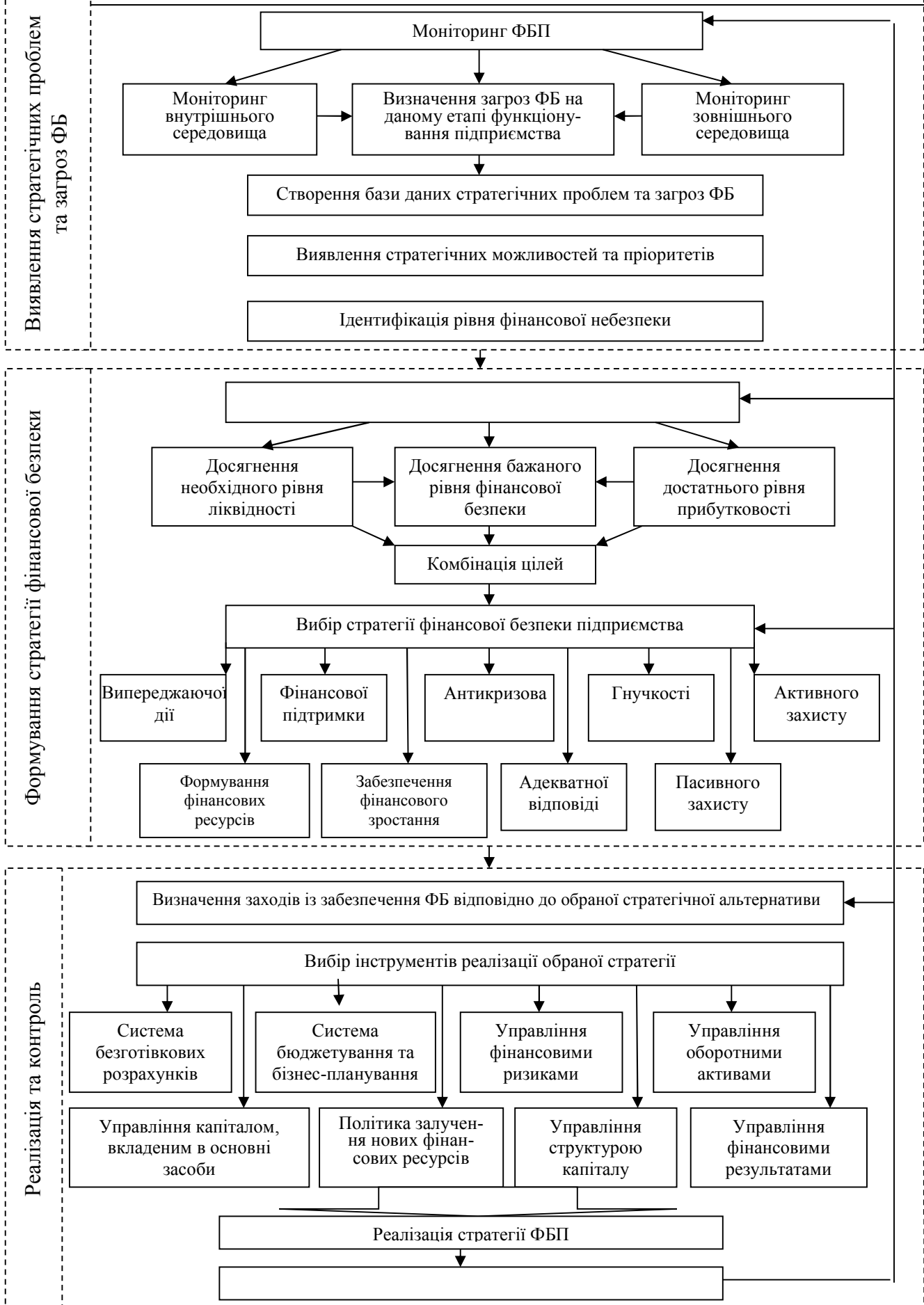

Рис. 2. Алгоритм процесу управління фінансовою безпекою (авторська розробка)

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка організації та управління підприємствами» / К.С. Горячева. – К., 2006.
2. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. – Львів, 2011. – 380 с.
3. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
4. Кракос Ю. Б., Разгон Р. О. Управління фінансовою безпекою підприємств // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – №1(1). – С.86-97.
5. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні [Текст] / О. Г. Череп, З. П. Урусова, А. А. Урусов // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3(61). – С. 328-330.
6. Лазаренко М. П. Фінансова безпека підприємства та її управління [Електронний ресурс] / М. П. Лазаренко, К. В. Ніколаєнко. – Режим доступу : \www/ URL: http://rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57970.doc.htm. – Заголовок з екрану, доступ вільний, 27.02.2014.
7. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання [Текст] / Т. В. Клименко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4(58). – С. 340-343.
8. Кураков Л.П., Кураков В.Л., Кураков А.Л. Экономика и право: словарь-справочник / Авт.-сост. Л.П. Кураков, В.Л. Кураков, А.Л. Кураков. М.: Вуз и школа, 2004. 1072 с.
9. Кураков Л.П., Кураков В.Л. Толковый словарь экономических и юридических терминов. М.: Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та; Вуз и школа; Чебоксары: Изд-во Чуваш. Ун-та, 2002. 748 с.
10. Бакай С. С. Словник з теорії організації: [навч. посіб.] / С. С. Бакай, С. О. Білун, А. В. Світлична; за ред. д.е.н., проф. С. С. Бакая. – Полтава, 2002. – 65 с.
11. Круш П. В. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посіб.] / П. В. Круш, С. О. Тульчинська, Р. В. Тульчинський, С. О. Кириченко, О. В. Кривда, О. П. Кавтиш. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 206 с
12. Циглик І. І. Внутрішній економічний механізм підприємства: [навч. посіб.] / І. І. Циглик. – Івано-Франківськ, ІМЕ, 2000. – 104 с.
13. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством / Г. Я. Ільницька // Науковий вісник. Український державний лісотехнічний університет: Збірник науково-технічних праць. – 2004. – Вип. 14.7. – С. 291–294.
14. Жданов С. А. Механизмы экономического управления предприятием : учеб. пособие / С. А. Жданов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 319 с
15. Кульман А. А. Экономические механизмы: [Пер. с франц.] / А. А. Кульман – Под общ ред Н.И. Хрустальной. – М. : Прогресс; Универс, 2009
16. Малицький А. А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура [Електронний ресурс] / А.А. Малицький // Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Економіка. – Режим доступу: <http://intkonf.org>.
17. Мельник Л. Г. Экономика предприятия: учеб. пособие / под общ. ред. Л. Г. Мельника. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 632 с
18. Чібісова І.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І.В. Чібісова, Є.М. Івашина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf

Інформація про авторів

Вергун Антоніна Миколаївна – старший викладач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Київського національного університету технологій та дизайну

(a.vergun@bigmir.net)

Контактний номер – 093-063-73-83